

тенційних ризиків допомагає визначити характер, час і глибину інших процедур аудиту витрат, при складанні програми аудиту [8, с. 24-25].

Висновки. Необхідно зазначити, що організація аудиту витрат на виробництво сільськогосподарської продукції, спрямована не тільки на задоволення інформаційних потреб управлінського персоналу і власників підприємства та прийняття відповідних рішень, але й для підвищення ефективності господарської діяльності суб'єкта господарювання як загалом, так і окремих його структурних підрозділів. Контроль витрат спрямований на надання керівництву рекомендацій щодо оптимального і раціональнішого використання ресурсів і ефективного досягнення поставленої мети та завдань. Організація планування аудиту, послідовність здійснення і виваженість процедур, сприяють формуванню незалежної оцінки системи управління витратами та обґрунтуванню пропозицій, напрямків щодо оптимізації витрат сільськогосподарського підприємства.

Список використаних джерел:

1. Білик М. Д. Організація і методика аудиту сільськогосподарських підприємств : [підруч.] / М. Д. Білик. – К. : КНЕУ, 2003. – 628 с.
2. Власюк Г. В. Особливості аудиту витрат виробництва та собівартості продукції / Г. В. Власюк // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 12. – С. 6-8.
3. Кудирко О. Особливості аудиту собівартості сільськогосподарської продукції / О. Кудирко, О. Боднар // Вісник Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/19_AND_2013/Economics/7_142333.doc.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси” : Положення від 20.10.1999 р. № 246. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати” : наказ Міністерства Фінансів України за станом на 31.12.1999 № 318. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Тіхонравова Ю. В. Особливості проведення аудиту прямих матеріальних затрат на виноробних підприємствах / Ю. В. Тіхонравова // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. – Умань : 2013. – 292 с.
7. Тютюнник В. Аудит витрат на виробництво продукції : [Електронний ресурс] / В. Тютюнник. – Режим доступу : http://n-auditor.com.ua/uk/component/na_archive/272?view=material.
8. Швед І. М. Аудит собівартості продукції / І. М. Швед // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 6. – С. 24-25.

Рецензент – д.е.н., професор Плаксієнко В.Я.

УДК 631.162.009.12

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

*Ксьонжик І.В., к.е.н., доцент; Шевчук М., магістрант
Миколаївський національний аграрний університет*

У статті проаналізовано підходи до визначення сутності понять “фінансовий результат” і “прибуток”. Охарактеризовано роль прибутку не тільки як економічної категорії, а й суттєвого чинника розвитку суб'єкта господарювання. Досліджено характер

зв'язку між рівнем фінансових результатів діяльності сільськогосподарського товаровиробника та його конкурентною позицією на внутрішньому і зовнішньому ринках. Викладено концептуальні положення необхідності підвищення конкурентоспроможності АПК України; розглянуто основні шляхи її підвищення в умовах глобалізації.

The paper explores approaches to determining the nature of concepts "financial performance" and "profit". Characterized the role of profit not only as an economic category, but also a significant factor in the development of the entity. Investigated the relationship between the level of financial performance of agricultural producers and their competitive position in domestic and foreign markets. The conceptual position of having to increase the competitiveness of agriculture of Ukraine; the basic ways of increasing globalization.

Постановка проблеми. Функціонування аграрних підприємств в умовах ринкової економіки, незалежно від галузевої належності та форми власності, визначається здатністю забезпечувати достатній рівень прибутковості діяльності. Прибуток – це абсолютний показник, що відображає позитивний фінансовий результат діяльності підприємства у вигляді перевищення суми доходів над сумою витрат, понесених для отримання цих доходів. Відносні критерії оцінювання ефективності – це показники рентабельності, що характеризують рівень прибутковості вкладеного капіталу в цілому та його видів, здійснених витрат або отриманого доходу [2, с. 254-258].

Проте, діяльність сільськогосподарських підприємств може бути і збитковою, що означає втрату фінансових ресурсів. Якщо збитки носять регулярний характер, то, з часом, будуть витрачені усі фінансові ресурси і підприємство збанкрутує. Тож, фінансовим результатом діяльності суб'єкта господарювання може бути як прибуток, так і збиток.

Таким чином, актуальність дослідження полягає у тому, що у ринкових умовах прибуток є однією із найважливіших економічних категорій. Він забезпечує розширене відтворення на засадах самофінансування; підвищує конкурентоспроможність підприємства; сприяє розвитку матеріальної бази, науково-технічного прогресу, усіх форм інвестування; є основною стратегічною метою і умовою функціонування сільськогосподарських виробників; джерелом сплати податків; забезпечує об'єднання інтересів держави, підприємства, працівників, власників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування фінансових результатів широко досліджуються вченими-економістами, серед яких варто виділити праці Н. Пігуль, Н. Кальмука, С. Дуди, Р. Скалюк, О. Ширягіної, Г. Жилиякової, Ю. Темчишиної, Л. Чалапко та багато інших. Так, Р. Скалюк [5, с. 86-93] вивчає теоретичні аспекти формування фінансових результатів. Науковці Н. Кальмук і С. Дуда приділяють значну увагу у своїх дослідженнях питанням управління прибутком, завданням, які ставляться при цьому, а також чинникам впливу на фінансово-економічні результати та планування прибутку [2, с. 254-258]. Г. Жилиякова здійснює вивчення стратегій управління прибутком сільськогосподарського підприємства [1].

Разом з тим, специфіка обліку фінансових результатів у сільськогосподарських підприємствах досліджена недостатньо.

Постановка завдання. Метою статті є з'ясування характеру зв'язку

між станом фінансових результатів аграрного товаровиробника і його конкурентоспроможною позицією на ринках збуту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток підприємництва вимагає від суб'єктів господарювання раціонального використання фінансових ресурсів, для досягнення максимального ефекту і реалізації поставлених завдань. Особливе місце при цьому займає питання формування фінансових результатів, оскільки від його вирішення залежить діяльність підприємства у майбутньому.

Фінансово-економічний результат є складною категорією, оскільки включає в себе поняття як прибутку, що є позитивним результатом, так і збитку, який є наслідком неефективної господарської діяльності сільськогосподарського підприємства.

Фінансові результати діяльності суб'єкта господарювання визначають економічну доцільність такої діяльності. Основними завданнями фінансової діяльності є: вибір оптимальних форм фінансування, структури капіталу сільськогосподарського підприємства і напрямків його використання з метою забезпечення стабільно високої прибутковості; балансування в часі надходжень і витрат платіжних засобів; підтримання належної ліквідності та своєчасності розрахунків.

Поняття прибутку почало формуватися з виникненням товарно-грошових відносин, становленням приватної власності та розвитком підприємництва. Спочатку прибуток прирівнювали до валового доходу від капіталу, праці чи землі. К. Маркс визначав прибуток як перетворену форму додаткової вартості, результат відношення між необхідним і додатковим робочим часом. Один з найвідоміших економістів ХХ століття Дж. М. Кейнс досліджував прибуток у системі макроекономічних показників, що регулюють економіку країни за допомогою ефективного попиту [5, с. 86-93].

Залежно від формування і розподілу відокремлюють кілька видів прибутку. Насамперед розрізняють загальний прибуток і прибуток після оподаткування. Загальний прибуток – це весь прибуток сільськогосподарського підприємства, одержаний від усіх видів діяльності, до його оподаткування та розподілу. Такий прибуток інакше називають балансовим. Прибуток після оподаткування, тобто прибуток, що реально поступає у розпорядження підприємства, має поширену у вітчизняній літературі та практиці назву – чистий прибуток [2, с. 254-258].

У зарубіжній економічній теорії та підприємстві загальноживаними є поняття валового, маржинального і операційного прибутку.

Валовий прибуток – це різниця між виручкою і виробничими витратами (собівартістю продукції, визначеною калькулюванням за неповними витратами). Це поняття включає власне прибуток і, так звані, невиробничі (адміністративні, комерційні) витрати.

Операційний прибуток дорівнює валовому прибутку за мінусом невиробничих витрат.

Маржинальний прибуток характеризує обсяг виручки від продажу продукції за мінусом змінних витрат. Він включає прибуток і постійні витрати.

Отже, такий прибуток за величиною збігатиметься з валовим прибутком, коли калькулювання здійснюватиметься лише за змінними витратами [4, с. 125-132].

Прибуток сільськогосподарського підприємства формується за рахунок таких джерел: продаж (реалізація) продукції (послуг); продаж іншого майна; позареалізаційні операції. Прибуток від продажу продукції (виконання робіт, надання послуг) є основним складником загального прибутку. Це прибуток від операційної діяльності, яка відображає мету і профіль підприємства.

У фінансовій політиці суб'єкта аграрного господарства важливе місце займає розподіл і використання прибутку, що отримуються, як основного джерела фінансування інвестиційних потреб і задоволення економічних інтересів власників (інвесторів).

Фінансово-економічний стан сільськогосподарського підприємства характеризується ступенем його прибутковості та оборотності капіталу, фінансової стійкості і динаміки структури джерел фінансування, здатності розраховуватися за борговими зобов'язаннями.

Правильна оцінка фінансових результатів діяльності та фінансово-економічного стану сільськогосподарського підприємства за сучасних умов господарювання потрібна як для його керівництва і власників, так і для інвесторів, партнерів, кредиторів, державних органів. Фінансово-економічний стан цікавить і його конкурентів, але вже в іншому аспекті – негативному; вони зацікавлені в ослабленні позицій конкурентів на ринку. Для оцінки фінансово-економічного стану сільськогосподарського підприємства необхідна відповідна інформаційна база. Такою можуть бути звіт про фінансові результати діяльності, звіт про фінансово-майновий стан і баланс [2, с. 254-258].

В умовах ринкової економіки сільськогосподарське підприємство здійснює свою виробничо-торгівельну діяльність самостійно, але конкуренція змушує продавця (виробника) враховувати інтереси і запити споживача і виробляти ту продукцію, яка необхідна покупцеві. Підприємство, що не враховує у своїй діяльності цих умов, стає банкрутом, а відтак не може оплатити вартість товару, робіт і послуг, розраховуватися з бюджетом за обов'язковими платежами і відрахуваннями, якщо такі зобов'язання перевищують вартість його майна. Отже, щоб уникнути такої ситуації, сільськогосподарське підприємство мусить постійно стежити за тенденціями на ринку та забезпечити високу конкурентоздатність своєї продукції, особливо в умовах набуття Україною членства у Європейському Союзі.

Конкурентоспроможність товару є показником, який залежить від багатьох чинників, що за ступенем і напрямком впливу не є однорідними. Серед таких чинників важливе місце займає собівартість. Як зазначає у своїх дослідженнях С.Г. Мороз [3, с. 24], «собівартість, будучи важливою економічною категорією, одночасно виступає в якості одного із провідних показників рівня формування конкурентоспроможності продукції». Також, автор додає, що собівартість продукції є основою такого важливого, при оцінці конкурентоспроможності показника, як окупність.

Одним з інструментів з'ясування конкурентоздатності є аналіз фінан-

сового стану сільськогосподарського підприємства, або фінансовий аналіз, як виражається у дослідженні прибутковості.

Прибутковість сільськогосподарського підприємства вимірюється двома показниками – прибутком і рентабельністю. Прибуток виражає абсолютний ефект без урахування використаних ресурсів. Тому для аналізу його доповнюють показником рентабельності. Рентабельність – це відносний показник ефективності роботи сільськогосподарського підприємства, який у загальній формі обчислюється як відношення прибутку до витрат (ресурсів) [6, с. 324].

Зі вступом України в Світову організацію торгівлі була задекларована наявність досконалої конкуренції на вітчизняних аграрних ринках, що значно обмежило можливості для державного протекціонізму національних сільгосптоваровиробників. У результаті цього переважна більшість сільгосппідприємств України виявилися неконкурентоспроможними, а через невідповідність національних стандартів якості сільськогосподарської продукції європейським, вони де-факто були усунені від участі в торгах на ринках аграрної продукції інших країн світу [7, с. 56-59].

Велике значення у розвинених країнах приділяється і питанням регулювання розподілу прибутку між галузями народного господарства. Приміром, за японською моделлю ринкової економіки розподіл прибутку є наступним: банки мають менше 1 % прибутку промисловості і сільськогосподарських виробників; комерційні структури – близько 4 %; виробники – 92-95 %, з них 70-85 % направляється на стимулювання процесів розширеного відтворення. Подібна картина характерна і для більшості розвинених країн світу. У той же час в Україні за період реформування економіки в напрямі ринкових відносин спостерігається протилежна ситуація, що стосується державного регулювання ринкових механізмів. У період з 2010 по 2012 рр. прибуток банків і комерційних структур з 36,5 % збільшилася до 90 %, сільське господарство і промисловість мали лише 12-15 % прибутку. За таких умов трудомістким галузям з тривалим терміном оборотності обігових коштів, як сільське господарство, неможливо здійснювати ефективний розвиток. Таким чином, показник норми прибутковості (повинен щорічно встановлюватися і прийматися за основу в системі регулювання цін [8].

Базисом у подоланні таких проблем з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду є наступне:

1. Гармонізація вітчизняних стандартів на сільськогосподарську продукцію згідно стандартів ЄС.

2. Збільшення експортного потенціалу вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції через: сприяння розробці та впровадженню систем менеджменту якості; поліпшення репутації України на міжнародному ринку продовольства як країни-виробника екологічно чистих і безпечних продуктів; співпраця з міжнародними фондовими біржами; організація міжнародних виставок, ярмарків, семінарів в Україні та сприяння участі вітчизняних суб'єктів господарювання у таких заходах за кордоном; збільшення обсягів державного фінансування наукових розробок у сфері біотехнологій, генетики, селекції, племінної діяльності, з метою поліпшення вхідних чинників забезпе-

чення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції.

3. Балансування сучасної інфраструктури аграрного ринку.

4. Посилення кооперації господарств населення виробників сільськогосподарської продукції.

5. Встановлення співпраці між виробниками сільськогосподарської продукції та дослідними установами.

6. Використання позитивного досвіду країн ЄС у регулюванні ринку аграрної продукції в напрямку зміцнення конкурентоспроможності АПК [9].

Як показує досвід європейських країн, застосування запропонованих заходів як на локальному, так на регіональному і загальнодержавному рівнях має підвищити рівень конкурентоспроможності продукції АПК і забезпечити їй належне місце в ієрархії споживчих продуктів на європейському продовольчому ринку. Це, безперечно, підвищить рейтинг вітчизняного АПК і України в цілому серед провідних європейських країн. В іншому випадку українські сільськогосподарські підприємства не зможуть конкурувати на світових ринках сільськогосподарської продукції.

Висновки. Здійснення підприємницької діяльності в аграрному секторі вимагає раціональних і економічно-обґрунтованих управлінських дій, які б забезпечили стабільний розвиток сьогодні і прогресивне господарювання у майбутньому. Одним з елементів сучасного управління сільськогосподарським підприємством є відповідне формування його фінансово-економічних результатів, які характеризуються кількісними показниками прибутку і збитку.

Для підвищення ефективності діяльності сільськогосподарського підприємства важливими є напрями удосконалення управління конкурентоспроможністю у розрізі внутрішнього і зовнішнього економічного механізму функціонування, а також підвищення якості продукції, що пов'язано із суворістю європейських стандартів.

Список використаних джерел:

1. Жиликова Г. С. Вибір оптимальної стратегії управління прибутком підприємства : [Електронний ресурс] / Г. С. Жиликова. Режим доступу : <http://www.nbuiv.gov.ua>

2. Кальмук Н. В. Управління прибутком підприємства в сучасних умовах / Н. В. Кальмук, С. Т. Дуда // Науковий вісник. – 2005. – Вип. 15.5. – С. 254-258.

3. Мороз С. Г. Місце собівартості у формуванні конкурентоспроможності продукції тваринництва / С. Г. Мороз // Вісник Харківського НАУ ім. В.В. Докучаєва, Серія “Економічні науки” 2010. – № 11. – С. 24.

4. Пігуль Н. Г. Управління прибутком підприємства / Н. Г. Пігуль // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2010. – № 28. – С. 125-132.

5. Скалюк Р. В. Економічний механізм управління фінансовими результатами промислових підприємств: теоретичні основи забезпечення функціонування / Р. В. Скалюк // Економічний вісник Донбасу. – 2011. – № 2 (24). – С. 86-93.

6. Семенов Г. А. Економіка підприємства : [навчальний посібник] / Г. А. Семенов. М-во освіти і науки України, ГУ “ЗІДМУ”. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 324 с.

7. Ульяновченко А. В. Повышение конкурентоспособности аграрного сектора экономики Украины на кластерных основах / А. В. Ульяновченко // Вестник аграрной науки. – 2010. – №10. – С. 56-59.

8. Агропромисловий комплекс України: стан та перспективи розвитку – Інформаційно аналітичний збірник (випуск 5) – К. АЕН УААН – 2009 р.

9. Бидик А.Г. Підвищення конкурентноспроможності виробництва в АПК: дис.екон.наук: 08.07.04 / Бидик А.Г. – Тернопіль : Тернопільська академія народного господарства, 2004. – 170 с.

Рецензент – к.е.н., доцент Зоря О.П.

УДК 330.341.1:338.43

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ

Круковська О.В., к.е.н.

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Досліджено сучасний стан організації інноваційної діяльності та етапи її інституціоналізації в ринковій економіці. Надана оцінка інституціональних засад розбудови інновацій в економічних системах, у т. ч. в аграрній сфері економіки країни. Висвітлені проблеми інститутів інноваційної діяльності та їх вплив на інноваційний процес в аграрній сфері економіки. Визначений методологічний підхід та чинники конкурентноспроможності функціонування аграрної сфери вітчизняної економіки як інноваційна діяльність.

The current state of innovation and stages of institutionalization of the market economy. Assesses the institutional foundations of innovation in the development of economic systems, including in the agricultural sector of the economy. These types of problems Institutes of innovation and their impact on the innovation process in the agricultural sector of the economy. Designated methodological approach and competitiveness factors functioning agrarian sector of the national economy as innovation.

Постановка проблеми. Розвиток сучасного суспільства і забезпечення конкурентності господарських систем демонструють безапеляційну залежність від інновацій. Інноваційна діяльність як процес, базисний чинник ефективності економічних агентів й ринкового механізму є першопричина успіху у формуванні інститутів постіндустріального суспільства. Особливо значимим цей фактор слід вважати для соціально-економічних систем, які знаходяться на етапі продовження інституціоналізації до ринку. Реальним прикладом такого стану слід вважати аграрний сектор економіки України, який потребує інноваційної організації для підвищення конкурентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Піднята проблема не є поза увагою науки, а ґрунтовно досліджується, проте, застосований нами міждисциплінарний підхід дозволить забезпечити системність й удосконалення методології наукового пошуку. Пропонуємо квінсистенцію думок й напрацювань, теоретичних обґрунтувань концептуальної оцінки процесів інституціоналізації інноваційної діяльності в аграрному секторі. Вітчизняна інституціональна парадигма формується під впливом фундаментальних і прикладних досліджень М. Туган-Барановського, Р. Капелюшнікова, А. Чухна, В. Гейця, А. Гриценка, Т. Гайдая, В. Якубенка, В. Тамбовцева, В.Радаєва, С. Кірдіної, А. Шастітко, В. Вольчика, П. Саблука, В. Юрчишина, М. Маліка, С. Кваші, В. Месель-Веселяка, М. Дем'яненка, О.Шпичака, В. Зіновчука, Т. Ос-